

ROND DE SCHUTSBOOM

jaargang 10

nummer 2

1990

STICHTING HEEMKUNDIGE KRING

'D E V Y E R H E E R T G A N G H E N'

Doelstelling volgens de statuten:

De Stichting heeft ten doel de bevordering der studie van de heemkunde in de ruimste zin, in het bijzonder door:

- a. de bevordering der studie van de heemkunde in de lokale en regionale aspecten van archeologie, geologie, toponymie, flora, fauna, architectuur, historie, folklore, sociale geografie en taalgebruik;
- b. het aanwenden of doen aanwenden van de door deze studie verworven kennis ten bate van het lokale en regionale leefmilieu door het verrichten van relevante activiteiten;
- c. het in stand houden van een streekmuseum, heemerf 'De Schutsboom'.

Lidmaatschap en abonnementen:

Leden van de Heemkundige Kring ontvangen het periodiek 'Rond de Schutsboom' gratis. Losse nummers f 3,50.

Lidmaatschap Heemkundige Kring f 20,-- per jaar.

Gezinsleden f 6,50 per jaar.

Leden buiten Goirle f 25,--

Toegang tot de maandelijks lezingen voor leden gratis.

Openingstijden:

Het museum is opengesteld:

van april t/m oktober elke zondag;

van november t/m maart, elke 1e zondag van de maand.

Openingstijd van 15.00 tot 17.00 uur.

Voor groepen op aanvraag bij het secretariaat.

Het archief is open elke zaterdag van 10.00 tot 12.00.

Adressen:

Heemerf De Schutsboom, Nieuwe Rielseweg 41-43,

5051 PD GOIRLE.

secretariaat: Nieuwe Rielseweg 41-43, 5051 PD GOIRLE,

tel. 013-346622

redactie: Venneweg 11, 5051 BN GOIRLE. tel. 013-342182

**HET VERSCHIJNEN VAN DIT PERIODIEK WERD MEDE MOGELIJK
DOOR DE FINANCIËLE BIJDRAGE VAN:**

Bloemsierkunst "Abcoven",
Abcovenseweg 23, 5051 PT GOIRLE. tel. 34.13.88

Party centrum Benelux,
Dorpsstraat 1, 5051 CH GOIRLE. tel. 34.22.72

van Berkel B.V. loodgieterswerken en foliedaksystemen,
Ralph Bunchestraat 15, 5051 KW GOIRLE. tel. 34.24.45

van Beurden meubelmakerij,
Weverstraat 3-4, 5051 HZ GOIRLE. tel. 34.25.24

Boerenbond+ Bouwmarkt Goirle,
Weth. de Brouwerstraat 33, 5051 SJ GOIRLE.,

John Boxtel, sculptor,
RR 3 Gananoque, Ontario Canada, K7 G2 V5

Garage Jac. de Brouwer,
Hoge Wal 1, 5051 PX GOIRLE. tel. 43.09.35

Assurantien Burgers en van Esch, voor verzekeringen,
hypotheken, financieringen, woningbemiddeling,
Tilburgseweg 43, 5051 AA GOIRLE. tel. 34.21.29

Chinees Indisch Restaurant "China Garden",
Tilburgseweg 12-14, 5051 AH GOIRLE. tel. 34.45.94

Stichting "Goirles Belang",
Guido Gezellelaan 50, 5051 MG GOIRLE. tel. 34.34.86

C. Hermans,
v. Haestrechtstraat 16, 5051 VD GOIRLE.

Keurslagerij Kees van Hest,
Tilburgseweg 81, 5051 AB GOIRLE. tel. 34.13.89

Secretariaat: Nieuwe Rielseweg 41-43, 5051 PD Goirle
tel. 013-34.17.47

Redactie: Venneweg 11, 5051 BN Goirle
tel. 013-34.21.82

Jaargang 10

nr. 2

september 1990

INHOUDSOPGAVE:

- De gave Godts, oftewel Contagieuze sieckte der peste, door Cees Robben (5);	blz. 2
- Tussen "Ley en die Gemeynackeren":
Het schavot stond in Tilburg en de galg in Goirle, door J.C.J. Hoogendoorn;	6
- Onderzoekingen naar de toestanden in de Nederlandse Huisindustrie;	11
- Toponiemen, door Joseph Wijdemans (5);	16
- Oude symbolen in het huidige Goirle (4)
door P. Wiercx;	20
- Stilstaan op ons erf, door Frans Timmers.	32

De Gave Godts _____
oftewel contagieuse sieckte der
peste, de gesel aller tijden.

_____ door: Cees Robben

Vervolg (zie nummer 1-1990, blz.2)

1668

In september 1668 stelden de Schepenen en de Regeerders van Goirle Mr. Joris Emmervelt aan tot pestmeester van Goirle. De reden voor deze benoeming was de "hoogh dringende nood der contagieuse sieckte der peste die aldoen alhier grasseerde".

In 1669 wordt hij ontslagen omdat "die van Goirle door Godts genadigen segen van de besmettelijcke sieckte der pestilentiën bijna geheelijck waren verlost".

Op 13 oktober 1668 richten de Goirlenaren een schrijven aan de Ed.Mo. Heeren Raden van State der Vereenichde Nederlanden en daarin lezen wij:

"gunstelijck atterminatie van betalinge der gemelte verpondinge te verleenen, tenminste voor den termijn van 1 jaar.....enz. omdat het Godt de Heere belijft heeft nu ontrent vier maenden herwaerts, deselve mette contagieuse sieckte der peste soodanichlijck te ver soecken dat in sommige straeten bij naer alle huysen sijn besmet ende de gesonden haer in hutten int velt opgeslagen onthouden sijn, waer door sijn luyden tot soodanigen staet sijn geraeck, dat hen onmogelijck is de verpondinge langer te connen opbrengen, behalven dat de selve inde besmette huysen niet en can worden gecollec-teert....."enz. (31)

Dominee Rouwenius (pastor Goirlensis) onderstreept nog eens het verzoek in een schrijven van 19 november 1668:

"..... hoe dat haer Godt Almachtich door sijn hant van Pestilentie soo swaer comt te besoecken datter veel huysen erven ende landen moeten leegh liggen, jae tegenwoordich noch veel corens op 't velt staet en verderft, waer door de Supplianten in groote extreme decadentie geraeckt sijn, soo dat sij niet machtich en sijn de verpondinge aen 't landt te cunnen voldoen ofte betaelen....." (32)

1669

In dit jaar woedt de pest te Leiden onder de hogere standen. Tot de slachtoffers behoren o.a. vijf hoogleraren, te weten Johannes Coccejus, de beroemde theoloog, en voorts Van Thienen, Schuyll, Stuart en Geulkin. Op 14 september 1669 vaardigt de gemeente Alphen een verordening uit tegen de pest. (33)

"Alsoo Godt almachtich sijne gave van de pestiaele Sieckte aan onze naeburige dorpen aen weder sijden heeft gelieft over te seynden, tgene een grote verschrickheyt ende vrese onder de menschen is gevende, niet sonder reden, want doer die gaven vallen cost lijff ende ziel, ende omme de selve pryckelen voor te komen ende te verhoeden soo verre het moegelijck is, soo is bij wethouderen alhier binnen Alphen geraampt ende geordonneert omme alle pryckelen die aengaande te voorcomen, wel expresselijck verboden ende doen verbieden midts desen, dat niemant van onse innegesetenen van wat qualiteit hij oock soude mogen wesen, sich en sal veroorderen oft verstouten eenige innegesetenen, hij jonck ofte oudt is, alhier in hunnen huysen aen te nemen ofte te logeeren in eenige manieren, woonende in de geïnfecteerde omliggende dorpen ofte steden, ende oock dat sij geene verckens noch meubelen en sullen in henne huysen nemen oock komende vuyt de geïnfecteerde plaetsche daer de Gave Godts soude moegen sijn, ende dat op de pene ende bruecke van vijftich gul. t'elcke reyse te verbueren soo dickwils als sij menschen ofte verckens in hunnen huysen sullen ingenomen hebben.

Daer en boven is bij de voorschreven wethouderen verboden en verbieden midts desen aan alle weerts herberch houdende, dat sij nu ende aenstaende kermisse egeene vergaderinge van jonck geselschap en sullen moegen aennemen ofte herbergen op gelijcke pene ende boete voor verhaelt, op dat door alsulcke vergaderinge gelijck dickwijls geschiet egeene pryckel daer en come, ende opdat niemant dien dat aengaen mochte enige ignorantie waer pretenderende wordt midts desen gelast aen den Vorster alhier dit ter gewoonlijcke plaetse te publiceren.

Aldus gedaen ende geordonneert bij wethouderen van Alphen, den 14 September 1669.

Ter ordonnantie van Wethouderen van Alphen, Paulus Princen."

Onder de in deze verordening genoemde nabuurdorpen bedoelt men zeer zeker Tilburg en Goirle, want in 1669 is voor de genoemde plaatsen weer een jaar dat aan de pest een zware tol wordt betaald. (34)

Die van Goirle richten op 19 december 1669 weer een schrijven aan de Raden van State der Vereenichde Nederlanden, waarin zij te kennen geven "haeren desolaten staet ende ongelegentheyte door de groote sterfte van de contagiouse sieckte veroorsaect die (Godt beetert) nu verscheyden jaeren aldaer seer verhemeltelijck ende jammerlijck heeft gegrasseert, dat het meerendeel van heure huysen sijn onbewoont ende heure landerijen ongecultiveert gebleven".

Dan klinkt weer het oude liedje; men kan de belastingen niet opbrengen, dies verzoeken zij:

"gratieuselijck te willen remitteren drye jaeren heurder verpondingen".

Gedeeltelijk heeft Goirle succes en in Den Haag wordt goedgevonden remissie van de verpondingen voor de tijd van een half jaar.

Onder het bewuste stuk staat: "Voor d'arme desolate ende bedroefde ingesetenen van het miserabele Dorpken Goirle. (35)

1676

Te Alphen heerst de Rooie Loop. (36)

Wordt vervolgd.

-
31. GAT, Visvliet 863 13 okt. 1668
 32. GAT, Visvliet 863 19 okt. 1668
 33. Alphen Handschrift Dr. Erens, deel III
 34. GAT, R 370- 1669- fo. 228v-343v-347-362v-363v
 35. GAT, Visvliet 863- 19 dec.1669
 36. Alphen Handschrift Dr. Erens, deel III
-

TUSSEN «LEY EN DIE GEMEYNACKEREN»

HET SCHAVOT STOND IN TILBURG EN DE GALG IN GOIRLE.

Drost en schepenen vormden niet alleen een bestuurscollege, maar fungeerden in de dorpen Tilburg en Goirle als rechters in de Schepenbank. Zij bepaalden de boeten op overtredingen, bij hen konden de ingezetenen terecht om te procederen, maar ook het criminele - waaronder halszaken - viel onder hun competentie. De schepenbank of dingbank, zoals men de rechtbank noemde, bezat zowel de lage als de hoge jurisdictie en sprak recht volgens Bosch model, het Bossche recht genoemd. In de hoofdstad van de Meierij, den Bosch, waartoe de Heerlijkheid behoorde, konden de schepenen "huere hoot halen" of met andere woorden om advies gaan als ze niet tot een uitspraak konden komen. Ook konden de ingezetenen, wanneer ze het met de uitspraak van de schepenbank niet eens waren, in Den Bosch tegen het vonnis appel aantekenen; in hoger beroep gaan dus.

Dat was een goede maatregel, want al kregen onze schepenen wanneer zij meermalen geroepen werden tot het **ambt** op den duur wel wat ervaring, rechtsgeleerden waren het allerminst. In de criminele sfeer waren de straffen niet zo flauw en bij scherper examinatie en torturen kwam de scherprechter over, waarschijnlijk uit Den Bosch, daar de Heerlijkheid nimmer een beul heeft gehad.

Zo was de gerechtstoestand in de Heerlijkheid vanaf 1453 en toen de Hoogmogenden na 1648 over het generaliteitsland Staats Brabant regeerden, bleven de gerechtelijke omstandigheden hetzelfde.

Drost en schepenen bleven belast met de rechtspraak.

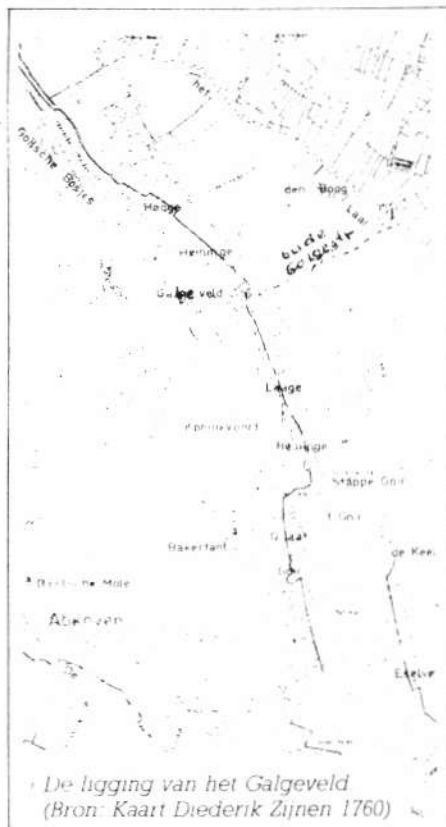
Hadden zij bij het uitoefenen van hun bestuurlijke opdracht samen te werken met de corporele vergadering, de rechterlijke macht werd uitsluitend uitgeoefend door de schepenen onder voorzitterschap van de president-schepen. Het reeds eerder genoemde Reglement van 8 mei 1732 zegt dit duidelijk in artikel 5: "Dat het bewind, directie en behandelinge der Justitie, soo crimineel als civiel, sal staan en blijven aan schepenen alleen met seclusie (uitsluiting) van andere".

Al worden Drost en Schepenen altijd in één adem genoemd, toch maakt de Drost geen deel uit van het Schepencollege, hij is er enkel als plaatsvervanger van de Heer aan toegevoegd. Bij een gerechtelijke zaak leidde de Drost het vooronderzoek en 's-maandags om de veertien dagen hield hij "rechtdag" of "politiedag" van 9 tot 12 uur samen met de Schepenen en de secretaris en iedereen, die had te klagen of iets te verzoeken inzake bestuur en/of belastingen, kon er terecht. Leidde het vooronderzoek tot een gerechtelijke vervolging, dan spande de Drost de Bank. Dat hield in dat hij de schepenen tot een rechtzitting opriep, de partijen daagde en alvorens de zitting begon de Schepenen maande om goed, kort en onvertogen recht te doen.

Dan verliet de Drost de rechtzitting "opdat de Schepenen daarin zouden "soodanig te sententieeren (d.i. vonnis zouden wijzen) en disponeren als sij na rechten in consciëntie zullen bevinden te behoren".

Intussen had, vóór de rechtszitting begon, de vorster in zijn hoedanigheid van gerechtsbode, met de roede van de justitie in de hand op straat tot viermaal toe met luide stem de partijen opgeroepen voor de rechtbank te verschijnen. De zorg voor de uitvoering van het vonnis, dat de schepenen hadden uitgesproken, behoorde weer tot de taak van de Drost.

De rechtszittingen hadden altijd plaats in Tilburg en wanneer het vonnis tot lijfstraffen had geleid dan geschiedde dat eveneens aldaar, altijd publiekelijk op de Heuvel waar het schavot voor die gelegenheid stond opgesteld. Tot die lijfstraffen behoorden: wurging, radbraken, geseling, brandmerken, aan de kaak stellen en ophanging.

Was de rerechtgestelde veroordeeld tot de strop, dan werd hij na de executie vervoerd naar het galgeveld in Goirle om er als afschrikwekkend voorbeeld te kijk worden gesteld. Dat galgeveld lag waarschijnlijk op of nabij het tegenwoordige missiehuis van de paters van de H.Familie aan de Tilburgseweg. De Goirleseweg vanaf Korvel was er toen nog niet. Die kwam pas in 1853-54. Vanaf Het Laar liep toen een zandweg naar 't galgeveld, die er nu nog gedeeltelijk is en vanaf 1760 de naam voert van "Oude Galgestraat".

In de gemeenterekeningen van Tilburg lezen we in 1685 bijvoorbeeld: "Rudt van Delft, vorster te Goirle, betaald de somme van vijf gulden en de vijf stuyvers over ende te saecke, dat denselve met zijn paardt ende car de gevangenen Govert Cranen en Jan Backers heeft gebracht ter plaatse des gerechts oft galge in de Heyde waar deselven aangehanghen wierden". (Die Heyde was het galgeveld te Goirle).

Onder Drost Bernagie werd de galg verplaatst naar Tilburg ongeveer ter hoogte van het kerkhof aan de Gilzerbaan. Op de kaart van Diederik Zijnen van 1760 staat deze plaats aangegeven als "Geregt". Die verplaatsing was niet met instemming van het hele schepencollege gebeurd en zelfs de

Heer was er niet mee ingenomen. De Schepenen van Goirle hoorden bij de tegenstemmers, maar het ging wel door en toen danook op 22 oktober 1683 een zekere Joost Joost Daniëls de twijfelachtige eer genoot als eerste aan de nieuwe galg door het "hennepvenster" te mogen kijken werd door de tegenstemmers - waaronder dus Goirle - officieel geprotesteerd. Aan de executiekosten moest Goirle 1/6 deel bijdragen en ondanks het niet eens zijn over de verplaatsing van de galg, blijft Goirle dat doen.

Degenen, die op het schavot of aan de galg terecht kwamen, waren veelal rondtrekkend tuig, dat vaak elders de strop ontlopen was. Tussen 1707 - 1719, dus in een tijdperk van 12 jaar, werden niet minder dan 9 doodvonnissen in onze Heerlijkheid voltrokken. Om enkele voorbeelden daarvan te noemen: op 22 juli 1707 een zekere Jacob de Smith, geboortig van Hussingen, zonder vaste woonplaats, wegens diverse gewapende overvallen o.a. in Goirle; op 24 augustus 1708 is hier geradbraakt Jan Peters wegens "geweldarijen en plonderingen" en op 17 juli 1719 Martinus van der Meys, afkomstig uit Boxtel, wegens lang vaegebonden, diefstallen en huysbraeke.

Naar onze begrippen was de gerechtspleging met de openbare executies op de Heuvel en het galgeveld een weinig verheffend schouwspel en hebben onze Schepenen, die toch gewone burgers uit de Heerlijkheid waren, zware beslissingen moeten nemen, ook al werden ze geadviseerd door minstens twee erkende rechtsgeleerden. Tijdens de Bataafse Republiek kwam er in 1796 enige verbetering, de pijnbank werd afgeschaft als middel om verdachten tot een bekentenis te dwingen en verder werd bepaald, dat alle "Galgen, Raden en Geesselpaalen" als overblijfsel der aloude barbaarsheid, binnen Bataafs Brabant binnen zes weken na afkondiging moesten worden weggenomen. Eerst in 1870 werd de doodstraf afgeschaft.

J.C.J. Hoogendoorn.

Literatuur:

- "Galg en Schavot in het oude Tilburg" door
C. Weyters.
- " Het gericht of de galg te Goirle" door
C. Robben.
- "Goirle-Tilburg, een verbroken band na vele eeuwen
en toch op weg naar nieuwe samenwerking" door M. de
Bruyn.
- " Bijdrage tot de geschiedenis van Goirle" door
H.W. Janson.
- " Twee eeuwen Goirle openbare orde en gezag" door
Toine Mol.

Doopregister van Goirle.

Het Concilie van Trente (1545-1549; 1551-1552;
1562-1563) schreef voor doopregisters aan te leggen.
Eer dit in elke parochie doorgang had gevonden
duurde vele jaren. In Goirle dateert het oudste
register van 1587 en zo heeft Goirle een van de
oudste doopboeken van ons land.

Onderzoekingen naar de toestanden in de Nederlandsche Huisindustrie.

1914 - Goirle, vijfde afdeling deel III

PAR. 3 DE WERKTIJDEN.

De normale dagelijksche werktijden bedroegen voor de wevers:

	Totaal aantal uren									
	2½ à 4½	5 à 5½	6 à 6½	7 à 7½	8 à 8½	9 à 9½	10 à 10½	11 à 11½	12	13
Mannen	3	2	8	14	15	13	24	16	6	8
Vrouwen	12	9	4	6	-	-	1	-	-	-
Totaal	15	11	12	20	15	13	25	16	6	8

Dat vele mannen niet langer werkten kwam voor een deel door beperking in de productie; enkelen werkten om dezen reden halve dagen. De weefsters konden niet meer uren aan het werk besteden, omdat bijna allen voor het huishouden hadden te zorgen. Op alle dagen van de week wordt evenlang gewerkt.

Het tijdverlies voor het inleveren van het werk bedraagt 1 à 3 uur per week.

Van de spelsters werken er twee acht uur per dag, drie zes à zeven uur per dag; één een uur per dag en de overigen drie uur of minder.

PAR. 4 DE LONEN.

A. Wevers.

De loonberekening heeft steeds plaats naar de lengte

der gewezen stukken. In de regel wordt iedere donderdag uitbetaald, zulks in tegenstelling met Tilburg, waar eerst bij aflevering van een stuk het loon gegeven wordt.

Van 136 wevers geeft onderstaande tabel de gemiddelde weelonen. Daar een groot aantal niet de gehele dag werkt, is onderscheid gemaakt naar de gemiddelde dagelijkse werktijd.

Werktijd per dag	Verdienste per week in gulden								Totaal
	1 tot 2.99	3 tot 3.99	4 tot 4.99	5 tot 5.99	6 tot 6.99	7 tot 7.99	8 tot 8.99	9.-	
Minder dan 5 uur	13	-	-	1	-	-	-	-	14
5 tot 7½ "	15	9	8	2	6	1	-	-	41
8 uur en meer	2	3	11	18	19	20	7	1	81
Totaal	30	12	19	21	25	21	7	1	136

Van hen, die 8 uur of meer werken gaven dus slechts 10% op 8 gulden of meer per week te verdienen; het normale weekloon is slechts 5 à 8 gulden.

In de "Statistiek van de loonen der volgens de Ongevallenwet 1901 verzekerde werklieden in de textielindustrie in 1908" staat in de lijst van het gemiddelde dagloon van f 1.-- of meer de Goirlesche linnenweverij met een bedrag van f 1,38 bijna onder in de rij, maar de huiswevers blijven bijna allen beneden dat gemiddelde van de fabriekswevers.

Deze weekverdiensten, tot uurloon herleid, geven de volgende uitkomsten:

1 van minder dan 5 cts.	11 van 8 cts.	4 van 11½ cts.
7 " 5 cts.	8 " 8½ "	4 " 12 "
3 " 5½ "	9 " 9 "	5 " 12½ "
11 " 6 "	8 " 9½ "	4 " 13 "
1 " 6½ "	16 " 10 "	5 " 13½ "
8 " 7 "	7 " 10½ "	4 " 14 "
5 " 7½ "	7 " 11 "	2 " 14½ "
		6 " 15 " of meer

Gemiddeld uurloon 9 cent.

De onkosten bedragen enkele guldens per jaar.

Van enkele wevers werden door bemiddeling der werkgevers de jaarverdiensten bekend.

Deze bedroegen:

4 maal minder dan f 150,--	/	5 maal f 275,--	à	f 299,--	
2 " f 150,--	à	f 174,--	1 " f 300,--	à	f 324,--
3 " f 175,--	à	f 199,--	5 " f 325,--	à	f 349,--
6 " f 200,--	à	f 224,--	5 " f 350,--	à	f 374,--
8 " f 225,--	à	f 249,--	6 " f 375,--	à	f 399,--
3 " f 250,--	à	f 274,--	4 " f 400,--	of	meer.

ANDERE INKOMSTEN

In een groot deel der gezinnen is het weven niet de enige bron van inkomsten. Zijn er zoons of dochters boven de schooljaren, dan vinden deze steeds een plaats op een der fabrieken in het dorp of te Tilburg. Sommige weversvrouwen verdienen er iets bij met spoelen of door het houden van kostgangers (één heeft er zelfs vijf) of van een winkeltje. Niet zelden laten huiswevers hun getouw tijdelijk stilstaan als ze met veldarbeid of als opperman een beter daggeld kunnen verdienen. Geregelde bijverdienste, b.v. met wat handel of als loonslachter, broodbezorger, verzekeringsagent of bode, hebben slechts enkelen. Sporadisch wordt ook iets ontvangen voor het verhuren van een weefgetouw.

Waar het gezin van het weven van de huisvader alleen moet leven, is een armoedig bestaan regel. De wevende vrouwen zijn bijna allen met fabriekswevers gehuwd, die 7 à 8 gulden verdienen, een bedrag, ook hier te gering om een gezin van te onderhouden.

In gezinnen, waar de man huiswever is, werd wekelijks door anderen verdiend:

11 maal f 3,--	of	minder	/	7 maal f 9,50	à	f 12,--
13 " f 3,50	à	f 6,--	2 " f 12,50	à	f 20,--	
13 " f 6,50	à	f 9,--	4 " meer dan	f 20,--		

Een gezin hield een boerderij, waarvan de inkomsten niet werden opgegeven.

In de gezinnen van huisweefsters waren de wekelijkse verdiensten der andere gezinsleden:

3 maal minder dan f 6,--	/	6 maal f 8,-- à f 9,--
2 " f 6,50		3 " f 10,-- à f 12,60
13 " f 7,-- à f 7,50		2 " f 15,-- à f 19,--

LANDGEBRUIK.

Ondanks de grote betekenis, die de fabrieksnijverheid voor deze gemeente heeft, heeft de bevolking nog veel van de eigenaardigheden der plattelandsbewoners behouden en uit dit zich ook in de bouworde. Bij bijna ieder huisje behoort een stukje land, dat door de bewoners bewerkt wordt en dat dikwijls, evenals de woning, eigendom van de gebruiker is. Wel heeft dit landbezit hier veel minder te betekenen dan in de overige Brabantse dorpen, waar nog thuiswevers worden aangetroffen.

De oppervlakten van deze stukken grond waren:

21 maal	5 roeden of minder
20 "	6 à 10 roeden
23 "	10½ à 25 roeden
8 "	26 à 50 roeden
7 "	51 à 100 roeden
2 "	150 roeden
1 "	200 roeden
1 "	250 roeden.

B. Spoelers.

In de gezinnen waar het spoelen voor loon wordt verricht, bedraagt de gemiddelde weekverdiens te aan dit werk f 0,50 à f 1,--, zelden iets meer. Het werk wordt bovendien zeer ongeregeld uitgegeven. Meer dan een weinig betekenende bijverdiens te levert het dan ook niet op. Voor een streng wordt 1 of 2 cts. spoelloon betaald, hetgeen een uurloon van 3 à 4 cent mogelijk maakt.

In de meeste gezinnen is de man wever met verdiensten van 6 à 8 gulden. Een echtpaar, waarvan man en vrouw beiden boven de 70 jaar zijn, leeft alleen van het spoelen, waarmede zij te samen gewoonlijk f 2,50 per week verdienen.

Hiervoor zijn zij evenwel verplicht in de winkel van de werkgever hun eetwaren te kopen, wat door hen op een benadeling van wel 20 pct. wordt geschat.

GEDWONGEN WINKELNERING.

Van een tiental huisarbeiders (zakkenaaisters inbegrepen), allen werkend voor één der kleine werkgevers, werd de klacht vernomen, dat, ofschoon de verplichting om in de winkel van de werkgever te kopen in naam niet bestond, zij het wel degelijk te voelen kregen, wanneer niet genoeg in de winkel werd gekocht. De hoeveelheid en de aard van het werk ondervond daarvan naar hun mening grote invloed.

Wordt vervolgd.

Waarde van de geschiedenis.

Karl Jaspers zegt in 1949 in zijn boek "Vom Ursprung und Ziel der Geschichte": "Geschiedenis is voor ons de herinnering, waarvan wij niet alleen weet hebben, maar waaruit wij leven. Zij is het fundament dat gelegd is en waaraan wij gebonden blijven, wanneer wij niet in het niets willen verzinken, maar aandeel willen hebben in volledig menszijn".

Abbichoven Bakartlant Coeweyde. . . _____

Reydt. . **TOPONIEMEN** . . Tyvert

_____ t'Venne Wenninckvoirt Zoeyackers

Vervolg (zie nr. 1-1990, blz.16-20).

HET BIJL - BEIJLACKERS - BIJLACKERS

"Bijlackers" vinden we in Goirle op verschillende plaatsen.

Allereerst vinden we vier Bijlackers, die bij elkaar aansluiten op Abcoven. Verder wordt er een Bijlakker aangetroffen op Nieuwkerk, één in de Heertgang Kerk en nog een Bijlakker vinden we in de Heertgang Dorp "bij de Vennewegt". Het zijn alle vermeldingen uit het jaar 1791 (Visvliet 869).

De naam "Bijlacker" is waarschijnlijk afkomstig van "by-acker" of "by-lant". By- of bi-ackers waren geen eigendom van degene die ze bebouwde. Het waren gehuurde of gepachte akkers, die men er "bij" bebouwde om groter te kunnen boeren. Ook land, dat men in vruchtgebruik had was een "by-lant". Dat de naam "Bijlacker" afkomstig zou zijn van de vorm van de akker lijkt minder waarschijnlijk.

BIJN SPAPENS BOCHT

Deze "Bocht" lag in 1717 op Abcoven en is natuurlijk genoemd naar de eigenaar, een lid van de familie Spapens (zie: Bocht).

DERDALF

Deze naam geeft een oppervlakte aan. Het betekent: het derde deel half, en slaat hier op de landmaat "kwartier". Een derdalf was hier $2\frac{1}{2}$ kwartier.

Bij de inventaris van Visvliet no. 869 vinden we in 1791, bij de opmetingen van de teullanden, de op Baker-tand twee percelen met de naam Derdalf. Ze waren toen bezit van resp. P. Hesselmans en de Wed. J.H. Voskens.

DIEPENVENNE

Deze benaming komt uit een notariële acte (GAT Not.59 fol 184, 1694). Het is niet mogelijk hieruit een plaatsbepaling te destilleren. Maar volgens oudere zegslieden zou hiermee het "Ezelsven" bedoeld zijn. (Gem. sportvelden, zie later onder E). Daarin zouden diepe kuilen geweest zijn, die benut werden door vroegere schaapherders om de schapen te wassen voordat deze werden geschoren.

DIJCKBEEMPT

Deze beemden lagen aan de dijk van Nieuwkerk naar Aerle. Vanwege de ligging aan de Aerlesedijk zullen deze beemden hieraan hun naam te danken hebben. De oudste vermelding is uit de Oisterwijkse cijnsboeken; "den Dijkbeempt tot Aerle aen den dijck in de parochie de Goerle aen de Lei die wetering", (Oisterwijk R 145, fol 30, 1426).

DIJKWEIJ

"Parceel de Dijkweij gelegen aan de Wenninckvoortsendijk", tegenwoordig Beekse Dijk. Het is een vrij algemene benaming voor weilanden aan een dijk. (GAT, nummering onbekend).

DIRCKSLANT

In 1410 wordt deze naam al vernoemd: "erf (heijde en lant) Dirckslant in die Wyldert teynde Spapenlant (Oisterwijk R152 fol 15v). De plaats was ongeveer aan de tegenwoordige Venneweg. De naam zal ongetwijfeld te danken zijn aan de eigenaar van het perceel. De tegenwoordige "Dircklantstraat" doet de naam voortleven.

DIRK EN DINGEN

Dit toponiem dateert uit de jaren 1780 tot 1800, maar daarna komt het niet meer voor. Een nadere verklaring van de naam noch de ligging van het perceel hebben wij kunnen achterhalen.

DOELEN

Deze percelen zijn altijd in eigendom geweest van het Gilde St. Joris. De oudste documentatie (1660) spreekt al van "schutsdoelen aan den Wittendijck". Zij lagen tussen de Schakel en de Herstallenstraat.

Waarschijnlijk is dit gebied in vroeger tijden regelmatig benut voor het koningschieten van het gilde.

(De huidige Doelenstraat ligt niet zo ver uit de buurt). Ons heemeerf "De Schutsboom" is vernoemd naar de schutsboom van het gilde, en die moet gelegen hebben tussen de Herstallenstraat en het begin van de Nieuwe Rielseweg. Later meer hierover.

DOMGAT

Het Domgat was een kleine inham in de Leij, gelegen linksachter de pastorie van St. Jan, nabij het bruggetje achter de voormalige woning van Jan Cleire.

Naar men zegt zou een smid bij de inham in vroegere dagen de ijzeren wielbanden gloeiend hebben gestookt, om ze vervolgens om de wielen te leggen, en ze vervolgens vliegensvlug in het water doen krimpen. Als dat zo was zou de inham "Dompgat" moeten heten. Een "domgat" was een kuiltje in de grond, waarin het uiteinde van de wieldom werd gelegd om het wiel plat op de grond te krijgen, wat nodig was voor het omleggen van de gloeiende wielbanden.

DE DONCK

"Donck" betekent 'zandtoppen in moerassig- of veengebied'. Het is dus een hoog zandgedeelte temidden van waterrijk gebied.

De oudste vermelding van het gebied is al in 1390. In 1422 (Oisterwijk R144 fol 42) wordt een nadere omschrijving van het gebied gegeven: "beempt die Donck over die Aa tot Beeck waert aen". We moeten de Donck plaatsen over de brug van het Abcovensdijkje, richting Hilvarenbeek.

Later, in 1546, leest men: "Die Donckt bij d'Abcoven", (GAT R 293).

De Donck heeft vooral geschiedenis gemaakt doordat de hertogin Johanna van Brabant er eens in 1390 in is verdwaald geraakt en er met haar rijtuig is blijven steken. Haar dienstknechten kwamen bij de boeren van Abcoven om hulp vragen, maar dezen weigerden dat. Waarschijnlijk omdat Abcoven twee jaar eerder - vanwege de twist tussen Brabant en Gelder - was platgebrand en dit lag nog vers in het geheugen.

De knechten zijn toen maar naar "De Westerik" onder Hilvarenbeek getogen en vonden daar wel de gevraagde hulp.

De bewoners van het gehucht Westrick kregen als beloning het Donckven, waaruit turf kon worden gewonnen. (Langs de Hilverboorden door J.M. Lauwers).

Wordt vervolgd.

Joseph Wijdemans.

"OUDE SYMBOLEN" in het huidige Goirle

Deel 4. HET TEKEN VAN HET KRUIS.

Met het vierde deel van deze serie betreden we een nieuw tijdperk in de wordingsgeschiedenis van onze streek: de komst van het christendom, de kerstening van de Germaanse landen.

Even een uitstapje in de geschiedenis.

In de 5e, begin 6e eeuw kwam er een einde aan het Romeinse rijk. In de loop van de 6e eeuw breidden de Merovingers hun macht in Noord-Frankrijk en België in noordelijke richting uit.

Brabant werd in het Frankische rijk opgenomen.

Uit schenkingen aan Willibrordus weten we dat de grootgrondbezitters in onze streken rond 700 zijn overgegaan tot het christendom.

Zo weten we uit de akte van schenking, die in het jaar 709 in "Tilliburgis" werd opgemaakt, dat de Franckische grootgrondbezitter Aengilbertus uit Alphen landerijen heeft geschonken aan Willibrordus.

De bekering van de overige volken vond plaats in de Karolingische tijd, de tijd van Karel de Grote (768-814). Dat was de tijd dat de kerken werden gesticht.

Staande onder een heilige eik en naast een offersteen verkondigt St. Willibrord het christelijk geloof aan enkele Germanen.....

(Uit "Brabants Heem" - naar Van Bruggen/Van Berendonk 1950 en 1951).

De eerste christenpredikers probeerden het geloof in de Germaanse goden, de verering van heilige bomen en stenen, de heidense feesten en vruchtbaarheidsriten met wortel en tak uit te roeien.

Maar de bijgelovige verering en heidense gebruiken zaten diep geworteld in het leven van onze voorouders; ze raakten de kern van hun bestaan en hadden een eeuwenoude traditie.

Wat de eerste geloofsverkondigers ook probeerden, zij slaagden er niet in om het heidense geloof en de feesten daaromheen uit te roeien.

Ze bleven voortbestaan, er werd echter een christelijk stempel aan gegeven.

Zo werd het heidense Midwinter-feest, het feest van het licht in december, het feest van de geboorte van Christus, het licht der wereld.....

Het oude Lentefeest ter ere van de terugkomst van de zon, werd het feest van Pasen, het feest van de Opstanding.....

En zo zijn er nog méér voorbeelden.

Het verjagen van boze geesten door het maken van lawaai en het afsteken van vuren, werden vervangen door kerkelijk gebonden gebruiken als het ontsteken van kaarsen en het luiden van klokken.

De Germaanse god Donar, die de macht had over donder en bliksem, werd gelijkgesteld met Satan, hetgeen in de volksmond zijn neerslag vond in uitdrukkingen als "de donder mag je halen" of "pak aan voor de donder" of "donder op" en "donderse kwajongen"!

In de plaats van Donar kwam de H. Donatus, beschermheilige tegen onweer.....

En zo probeerde de kerk het bijgeloof in geesten en demonen te verdringen door een stoet van heiligen die minzaam klaarstonden/staan om de gelovigen te beschermen tegen allerlei kwalen en onheil.

HET KRUIS.

Reeds bij de oervolken was het teken van het kruis

bekend. Het is een van de oudste tekens van de mensheid.

De eerste mens legde oer-begrippen als aarde, de hemel, vruchtbaarheid, leven en dood, vast in een soort "teken-taal".

In alle tijden en op alle plaatsen hebben mensen deze tekens en hun tientallen varianten en combinaties gevonden en toegepast.

Het oudste tot nu toe aangetroffen kruisteken werd in 1939 gevonden bij Wyhlen in Baden-Württemberg op de onderkaak van een wild paard. De ouderdom werd vastgesteld op zo'n 200.000 jaar.

De functie of betekenis ervan is onduidelijk. Is het een kras, een versiering of een teken van hogere orde?

En wat te denken van het rood-gekleurde kruis dat in de zuid-Spaanse grot Pileta op de afbeelding van een steenbok werd gevonden?

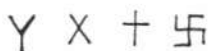

Tallose vondsten wijzen uit, dat - naarmate de geschiedenis vordert - teken en symbolen, dus ook kruistekens, steeds veelvuldiger voorkomen.

Zij worden gevonden op aardewerk, wapens, munten, sieraden en komen ook voor in alfabetten.

Zij worden rijker van uitvoering en zijn duidelijker in verband te brengen met religieuze gebruiken, zoals b.v. voorouder-verering.

Ze komen voor in allerlei vormen.

Voor de christenen werd het kruis de nieuwe "levensboom": het teken van hoop en verwachting, maar ook een teken van zegen en afweer.

Het werd verspreid over de hele wereld en in een groot aantal varianten toegepast.

Er zijn liefst 60 verschillende vormen van het kruis.

Dit vraagt om beperking!

We beperken ons hier tot twee vormen: het Latijnse-kruis en het Andreas-kruis.

Het Latijnse-kruis geeft de meest waarschijnlijke vorm aan van het kruis waar Christus aan stierf. Het is dan ook de meest verspreide vorm.

Het Andreas-kruis of St. Andries-kruis is genoemd naar de apostel Andreas, die aan zo'n kruis de marteldood stierf.

Het wordt, vanwege zijn vorm, ook het "maalkruis" genoemd.

Het Andreas-kruis komt aan de orde in het navolgende deel 5.

HET LATIJNSE KRUIS.

Als visueel symbool treffen we het overal aan in grote verscheidenheid, zowel zichtbaar als onzichtbaar.....

Op kerktorens, grafzerken en gevels.

Boven deuren, ingangen en toegangspoorten. In woon- en slaapkamers, in scholen en tehuizen.

Gekapt in balken van schoorstenen of gekerfd in die van schuren.

Langs de weg als herinnering aan een ongeval.

Op kruispunten als baken voor de reizigers. In het veld als afweer van onheil.

Op zegels, wapens, vlaggen, ook op het t.v.-scherm.

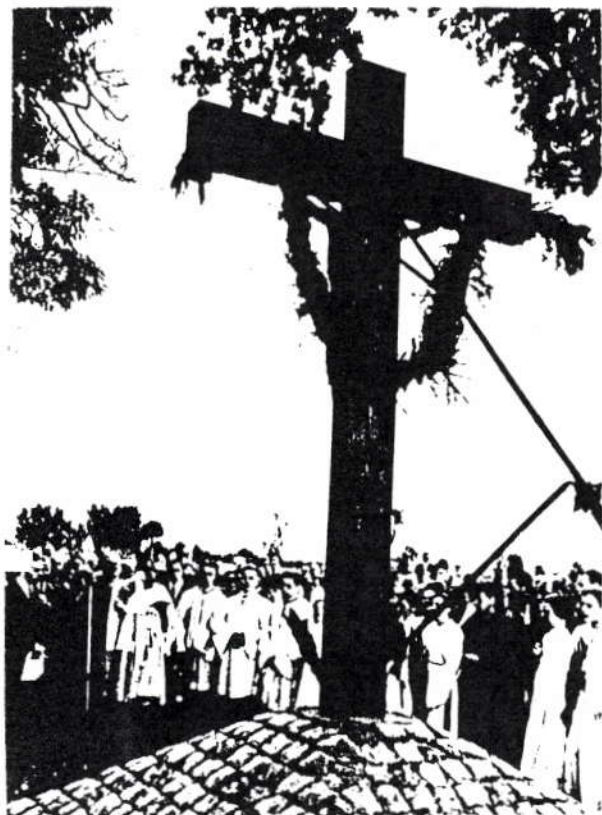
Als teken van gezondheidszorg en hulpverlening.

In stil geloof geborgen in tas en broekzak of gespeld op colbert of jas.

Het komt voor op embleem of logo. Ook betekenisloos bengelend om de nek van popsterren.....

Het teken van het kruis is in ons dorp zo'n vertrouwd beeld geworden, dat het nauwelijks meer opvalt.

Er is echter één uitzondering!

15 augustus 1952.

Een groot kruisbeeld midden in de voortuin van een woning is geen alledaags beeld en moet haast wel opvallen.

We bedoelen hier het kruis aan de Abcovenseweg-hoek Van Haestrechtstraat. Het staat in de voortuin van de Fam. Puyenbroek, Abcovenseweg 18.

Het kruis stond vroeger in het open veld en werd geplaatst bij gelegenheid van de priesterwijding van Jan Brock op 15 augustus 1952. De grond werd geschonken door Jan Brock sr. terwijl de kosten voor het kruis werden bijeen gespaard door de buurtbewoners. Deze namen ook de taak op zich om het kruis en de omgeving daarvan in goedverzorgde staat te houden.

Uit oude akten en toponiemen weten we dat in Goirle in vroeger tijden een heel bijzonder kruis heeft gestaan: een zogenaamd "Hagelkruis". Het moet gestaan hebben ter hoogte van de hoek Tilburgseweg en de Van Malsenstraat, die vroeger "Kruisbaan" werd genoemd.

De oorsprong van het Hagelkruis kent een lange geschiedenis die terug te voeren is tot de heidense verering van grensstenen. Deze werden gekerstend door het inkrassen van een kruis of door er een kruis bovenop te plaatsen. De geschiedenis van het Hagelkruis is zo interessant dat daar in "Rond de Schutsboom" een apart artikel aan gewijd kan worden.....

Het kruis is diep geworteld in het volksgeloof en speelt van oudsher een rol in de kunst, ook volkskunst, in prachtige verhalen, in talloze volksgebruiken en is herkenbaar in de taal.

1. KUNST.

De kruisdood van Christus betekende voor talloze kunstenaars in de loop der eeuwen een bron van inspiratie, die we terug zien in prachtige schilderijen, beeldhouwen en andere kunstvormen. Men kan ze bewonderen in kapellen en kerken van oudere stadjes en in de kathedralen van steden met een roemrijk verleden.

Ook Goirle heeft een bijzonder kruis.

Het is een massief, eikenhout, zogenaamd Missie-kruis uit 1460. Het stond in vroeger tijden aan de ingang van het oude kerkhof van de St. Jan, naast de toren. Onder het pastoraat van pastoor C. Peters werd het kruis in 1919 gerestaureerd en opnieuw beschilderd. Nu hangt het kruis achter in de St. Jan bij de toren-uitgang.

De voornaamste plaats van het kruis in het volksleven kwam ook tot uiting in prachtige produkten van huisvlijt.

Een exemplaar daarvan is te bewonderen in ons museum aan de Nieuwe Rielseweg. Het is een kruis, met eindeloos geduld, gemaakt uit de schuifjes van 180 luciferdoosjes.

Het is bekend dat Thomas van Diessen de jongens in het "Aloysius-zaaltje" - als vorm van handvaardigheid - kruisjes liet maken van lucifersdoosjes.

2. VERHALEN.

Het meest tot de verbeelding spreekt de legende van het "ware" kruis. In verkorte vorm luidt de legende als volgt:

Helena, de 80-jarige moeder van keizer Constatijn, ondernam een pelgrimstocht naar het Heilige Land.

De keizer verzocht haar om het kruis te vinden waaraan Christus was gestorven.

Nu leefde er in Jeruzalem een nazaat van de Joden die destijds dit kruis hadden verborgen, om te voorkomen dat het in handen zou vallen van volgelingen van Christus. Deze man heette Judas en wist - door overlevering - waar dat kruis verborgen was.

Helena wist hem te vinden maar de man weigerde om de plaats bekend te maken.

Helena liet hem in een kuil werpen. De man verhongerde en was na 6 dagen bereid om Helena naar de plek te brengen. Op de bewuste plaats had keizer Hadrianus twee eeuwen eerder een tempel laten bouwen, gewijd aan Venus. Helena liet deze tempel afbreken en vond daar, na het nodige graafwerk, drie kruisen, alsmede vier nagels en het bord met het opschrift.

Welke van de drie identieke kruisen was nu het ware kruis?

Het probleem werd opgelost toen een zieke vrouw weer gezond werd nadat ze het "ware" kruis had aangeraakt. Het kruis werd in vele stukken verdeeld en verspreid ove de hele wereld.

Sindsdien zijn er talloze stukjes kruishout- als relikwie - in omloop gebracht.

Zoveel zelfs dat Calvijn spottend stelde, dat al die relikwieën bij elkaar door geen 200 mannen gedragen zouden kunnen worden.....

3. VOLKSLEVEN.

Het kruisteken was in de vorige eeuw nog onlosmakelijk verbonden met het gewone leven van alle dag en speelde een betekenisvolle rol in en om het huis. Het had een ereplaats in iedere woning.

De kracht die men eraan toeschreef, kwam tot uiting in allerlei dagelijkse gebruiken.

Men moet ze zien als uitingen van gelovig vertrouwen in voorspoed, vruchtbaarheid en bescherming tegen onheil.

Geen brood werd aangesneden of er werd eerst met de punt van het mes een kruisteken overgemaakt.....

Op iedere slaapkamer hing een wijwater- vaatje waarin men de vingers dompelde om er het kruistekengebaar mee te maken...

Voor een boer ging zaaien of maaien sloeg hij een kruis om vruchtbaarheid over zijn akker af te smeken.

In zijn boek "Oud-Brabants Dorpsleven" vertelt Bernard van Dam over de traditie (citaat): "om elk stuk ingezaaid land, nadat er alle werkzaamheden aan afgedaan

waren, op de vier hoeken te merken met het kruisteken. De platte kant van de schop sloeg op de hoek een gaaf vierkant en hierin werd kruiselings met de kruk van de schop een afdruk in de vorm van een kruisje verkregen. Het was als een gebed om Gods zegen over de zo juist aan de schoot van moeder aarde toevertrouwde zaden af te smeken, zonder welke zegen onze Brabantse boer geen wasdom mogelijk wist.

Ook het op Palmzondag gebruikelijke "rog-palmen", wanneer de boer met zijn vrouw alle percelen rogge ging bezichtigen en op de vier hoeken van elk der percelen een klein takje van de die morgen gewijde palm tussen de roggeplantjes stak, getuigde van een diep geloof en een onverwoestbaar vertrouwen op de hulp van boven".

Tijdens de Kruisdagen trok de Goirlese bevolking vanaf de St. Jan door de rijpe velden in processie naar het Hagelkruis. De landbouwende bevolking, die nog geen hagelverzekering kon afsluiten, zocht bescherming bij de Heer van weer en wind tegen beschadiging van het opgroeiende koren door hagel en onweer. In vele kronieken lezen we dat juist hagelbuien oorzaak waren van een mislukte oogst.

Om boze geesten - dus ook de duivel - buiten te houden, schilderde men op de buitenmuur van een boerderij of boven het keldergat een wit kruis: "Een kruis houdt de duivel van melk en zuivel".

Een dergelijk kruis zien we nog op het Heem-erf. Het is witgeschilderd langs de stijl van de deur aan de achterzijde van het museum.

Het is een herinnering aan het vermelde gebruik om door zo'n kruis de boze geesten te weren.

Het kruis achter op het heemerf is een mooi voorbeeld van een ge-

kerstende vorm van het heidens gebruik om door een offer bescherming te zoeken tegen een zogenaamde "huisgeest". Nog in de 17e eeuw kende men in Brabant het gebruik om bij de bouw van een huis een zogenaamd "huisoffer" te brengen. Men groef onder de linker-deurstijl een kruik of pot met daarin een offergave, bijvoorbeeld graan. De pot was bedoeld als woonplaats voor de huisgeest, die anders vrij kon rondwaren in het huis en zo de goede gang van zaken kon verstoren.

Het "over de drempel dragen van de bruid" door de bruidgom is nog een gebruik dat teruggaat naar de tijd dat men nog geloofde in huisgeesten; men droeg de nieuwe woonster over de drempel om de geest in de kruik niet te storen en rustig op zijn plaats te laten.....

4. DE TAAL.

"Het Kruis" vinden we terug in de taal van het dagelijks leven.

We weten allemaal dat ieder huis zijn momenten van tegenwoordig kent: "Ieder huisje heeft zijn kruisje".

De huisbaas hebt u wellicht horen verzuchten: "huizen zijn kruisen!".

De Brabantse volksgeest zorgde voor speelse variaties:

"Elk huis heeft zijn kruis, de kleine hebben er van hout en de grote van goud";

"Huizen zijn kruisen, obligaties zijn temptaties, niemendal is het ergst van al".

Ook in het spel en de omgangstaal van kinderen speelt "het kruis" een rol.

Zoals in vroeger tijden zelfs de grootste boosdoener onschendbaar was bij een weg- of grenskruis (zo groot was het geloof!), zo werd een spelend kind gevrijwaard voor een achtervolgende tikker, door snel beide wijsvingers te kruisen en te roepen: "kröske sterreve!"

Maar gevrijwaard voor de controle van moeder was je als kind allerminst! Als die achter de waarheid probeerde te komen, zei ze onomwonden: "Als ge liegt, dan krède un kröske op oewe kop!"

En als moeder zei dat je een grote kwa-jongen was, met wie ze heel wat te stellen had, dan verzuchtte ze: "'t is een kruis met die jongen!"

Maar moeder zou "moeder" niet zijn of ze stopte je op een hongerig moment een lekkere boterham in je hand, zeggende: "'n boterham uit het vuistje, mag met een kruisje".

Na het lezen van dit artikel geeft u de schrijver misschien "een groot kruis na".....
Dat zou jammer zijn want dat was niet de bedoeling en het zou voor hem "een groot kruis" betekenen....
Maar wees gerust: hij zal het ongetwijfeld te boven komen; per slot van rekening: "ieder krijgt kracht naar kruis".

Geraadpleegde literatuur:

Naast de vermelde bronnen in "Rond de Schutsboom"
nr. 2 en 3-1989 en nr. 1-1990:

H. van Schalkwijk: "Kruisen";

Drs. H. Mandos - M. Mandos-v.d. Pol:
"De Brabantse spreekwoorden";

C. Robben - A. Vermeulen: "St. Jan- de oudste
parochie van Goirle";

Bernard van Dam: " Oud-Brabants Dorpsleven".

Stilstaan op ons erf

Telkens opnieuw, bij het openen van de poort, kom ik onder de indruk van onze heemschuur; de trots van ons heimerf. Hulde aan de mensen die dit gerealiseerd hebben!

Met het stevige rieten dak is zij een toonbeeld van eenvoud en het leek mij een goede gelegenheid om eens iets meer over dit materiaal te vertellen.

Een van de pioniers van de oevervegetatie is het riet, een grassoort die zo overbekend is dat iedereen deze plant kent. Reeds in de Oudheid waren er sagen en legenden over het riet. Ook vele legenden met betrekking tot Christus waren in omloop.

Riet moet in de eerste plaats over een stevig wortelstelsel beschikken, zodat de plant zich, zelfs in sterk bewegend water, kan handhaven. Waar hij eenmaal vaste voet heeft op plaatsen waar het water door afstervende

waterplanten ondieper wordt, zal hij zich snel uitbreiden. Toch zien we riet ook op plaatsen waar nagevoeg geen water te bekennen is, maar in het verleden ruimschoots aanwezig moet zijn geweest. Dat het van nature een echte pionier is kunnen we zien aan de witte wortelstok met metersver kruipende uitlopers. De stengel haalt met gemak 3 meter, soms tot 10 meter drijvend!

De lancetvormige bladeren, die een lengte van een halve meter kunnen bereiken, zijn extra scherp door het aanwezige kiezelzuur in de randen.

In de zomer ontstaan de grote opvallende **violette** bloeiwijzen.

Deze pluim bestaat uit vele aartjes, die in het bezit zijn van zilverachtige haartjes (loep!) welke het geheel een mooi glanzend aanzien geven.

Door die lange, holle stengel - van stevige knopen voorzien - kan hij windkrecht 10 goed weerstaan!

Toch mag een rietkraag, zoals we een rietveld ook wel noemen, niet aan zichzelf overgelaten worden, als men hem in stand wil houden. Het geregeld snijden houdt het landschap in zijn huidige vorm.

Al vele eeuwen wordt riet voor vele doeleinden gebruikt: decoratie, penhouders, mondstukken voor muziekinstrumenten, cellulose, dakbedekking, dekmatten etc.

De wetenschappelijke naam - *Phragmites communis* - is door de auteur, baron Von Trinius, heel toepasselijk gekozen.

De geslachtsnaam 'Phragmites' komt van phragma, wat wand of schutting betekent en terecht is zijn soortnaam 'communis', wat we kunnen vertalen als: voor gemeenschappelijk gebruik.

De onafzienbare rietlanden in de Wolgadelta en in Siberië, waarvan de grootste velden samen op 5 miljoen hectare worden geschat, worden tot papier verwerkt.

Riet is een van de weinige kruidachtige planten, die

in alle jaargetijden hun schoonheid behouden, niet in
't minst diep in de herfst, als het naar een warmgele
tint verkleurt!

O! 't ruisen van het ranke riet!
hoe menig mens aanschouwt u niet
en hoort uw zingend harmonij,
doch luistert niet en gaat voorbij!
voorbij alwaar hem 't herte jaagt,
voorbij waar klinkend goud hem plaagt;
maar uw geluid verstaat hij niet,
o mijn beminde ruisend riet!

GUIDO GEZELLE.

Moge de gebinten, die dateren in 1693 van onze heem-
schuur nog lang dit materiaal dragen!

Frans Timmers.

**HET VERSCHIJNEN VAN DIT PERIODIEK WERD MEDE MOGELIJK
DOOR DE FINANCIËLE BIJDRAGE VAN:**

"De Druiventros" Fam. J. v.d. Velden - van Hoek,
Weth.v.Besouwstraat 2, 5051 SE GOIRLE. tel.34.14.60

Juwelier & Edelsmid Paul Hoogendoorn,
Tilburgseweg 41, 5051 AA GOIRLE. tel. 34.54.73

Bakkerij A. van den Hout,
Tilburgseweg 98, 5051 AJ GOIRLE. tel. 34.17.68

Cafe-Restaurant "De Hovel",
Tilburgseweg 37, 5051 AA GOIRLE. tel. 34.54.74

INTERPOLIS: samenwerking verzekerd.....

Cafe W. de Kort,
Kloosterstraat 30, 5051 RD GOIRLE. tel. 34.13.72

Cafe-Restaurant "De Linde",
Dorpsstraat 52, 5051 CL GOIRLE. tel. 34.13.66

Micro-Consult,
Tilburgseweg 104, 5051 AJ GOIRLE. tel. 34.16.81

N.M.B.-bank N.V.,
de Hovel 25-27, 5051 NR GOIRLE. tel. 34.90.44

Toon van Oosterhout kantoorinstallaties,
Dorpsstraat 2, 5051 CK GOIRLE. tel. 34.51.85

Van Puijenbroek Installaties B.V.,
Stationsstraat 12, 5131 BN ALPHEN. tel. 04258-2407

Rabobank Goirle,
Tilburgseweg 97, 5051 AB GOIRLE. tel. 34.28.31

Poelier J. van Roessel,
Dorpsstraat 63, 5051 CJ GOIRLE. tel. 34.14.84

HET VERSCHIJNEN VAN DIT PERIODIEK WERD MEDE MOGELIJK
DOOR DE FINANCIËLE BIJDRAGE VAN:

Bouwbedrijf P.J. Schellekens B.V.,
Dorpsstraat 60, 5051 CL GOIRLE. tel. 34.16.17

Taxi Smolders B.V.,
Tilburgseweg 61, 5051 AB GOIRLE. tel. 34.14.32

Soeters, boekhandel en antiquariaat,
Kalverstraat 28, 5051 NK GOIRLE. tel. 34.32.45

Gebr. Stokkermans, slopersbedrijf, tel. 34.25.11 /
Tijvoortsebaan 7, 5051 HJ GOIRLE. / 34.28.41

J. Vekemans B.V. schildersbedrijf,
Ralph Bunchestraat 21, 5051 KW GOIRLE. tel. 34.13.74

Gebr. Vos B.V., GOIRLE - DUSSEN. tel. 04169 - 1523
Voor al Uw bestratingen, grondwerk en riolering.
(bgg. tel. 013 - 36.54.21 / 34.37.35)

Taxi P. Walsmits B.V.,
Hoogeindseweg 15, 5051 EA GOIRLE. tel. 34.13.40

Joop de Wilde, veevoeders en dierenbenodigdheden,
Nieuwe Rielseweg 37, 5051 PD GOIRLE. tel. 34.13.84

Fa. C.C.J. Zandbergen & Znn. B.V., stucadoorsbedrijf,
Weth. v.d. Lisdonkstr. 8, 5051 SG GOIRLE. tel.34.19.82

* * * * *
* * * * *
* * *
* *
*

Dhr. A. Brock
Abcovenseweg 23
5051 PT GOIRLE